

Valsts ieņēmumu dienests

Informatīvais materiāls

Komersanta pienākumi un atbildība, izmaksājot ar iedzīvotāju ienākuma nodokli apliekamus ienākumus fiziskajai personai

Komersanti, individuālie uzņēmumi (arī zemnieku vai zvejnieku saimniecības), kooperatīvās sabiedrības, nerezidentu pastāvīgās pārstāvniecības, iestādes, organizācijas, biedrības, nodibinājumi un fiziskās personas, kuras reģistrētas kā saimnieciskās darbības veicējas, izmaksājot fiziskajai personai – Latvijas rezidentam – ienākumus, ja tie nav saistīti ar darba attiecībām un nav atbrīvoti no aplikšanas ar nodokli, **ietur iedzīvotāju ienākuma nodokli.**

Pie ieņēmumiem, no kuriem ienākumu izmaksātājs nodokli ietur izmaksas brīdī, pieder ieņēmumi no saimnieciskās darbības, ko veic fiziskā persona, kurai nav izsniegts Valsts ieņēmumu dienesta apliecinājums par reģistrēšanos saimnieciskās darbības veicēja statusā, tai skaitā:

- ieņēmumi no uzņēmuma līguma;
- ieņēmumi, ko izmaksā fiziskajai personai, kura paziņojusi Valsts ieņēmumu dienestam par saimnieciskās darbības neregistrēšanu likumā “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” atļautajos gadījumos.

Par saimnieciskās darbības veicēja reģistrācijas statusu ir iespējams pārliecināties publiski pieejamā nodokļu maksātāju reģistrā¹.

Informācija par fiziskām personām, kas veic saimniecisko darbību un ir reģistrētas Valsts ieņēmumu dienesta Nodokļu maksātāju reģistrā, pieejama Valsts ieņēmumu dienesta tīmekļa vietnē www.vid.gov.lv sadaļā – “VID publiskojamo datu bāze” — “Saimnieciskās darbības veicēji, VID reģistrētās juridiskās personas un citas personas”.

Ja fiziskajai personai nerodas saimnieciskās darbības izdevumi vai tie ir nebūtiski, nodokļa maksātājs, gūstot ienākumu no īpašuma (iznomājot vai izīrējot nekustamo īpašumu (arī pārdodot īres tiesības), nododot lietu tālāk apakšnomniekam vai apakšīrniekam, iznomājot kustamo mantu vai gūstot samaksu par dabas resursu izmantošanu vai izmantošanas aprobežojumiem) vai gūstot ienākumu no kustamas lietas atsavināšanas likumā “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” noteiktos gadījumos, var neregistrēties Valsts ieņēmumu dienestā kā saimnieciskās darbības veicējs, par to paziņojot Valsts ieņēmumu dienestam.

¹ Ministru kabineta 2010.gada 21.septembra noteikumu Nr.899 “Likuma “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” normu piemērošanas kārtība” 105. un 106.punkts

No minētajiem ieņēmumiem to izmaksātājs ietur iedzīvotāju ienākuma nodokli izmaksas vietā, piemērojot 10 procentu iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmi, un Valsts ieņēmumu dienesta publiskajā saimnieciskās darbības veicēju reģistrā šādas fiziskās personas iekļauj ar atzīmi “Paziņotā saimnieciskā darbība*”.

No lauksaimnieciskās produkcijas ražošanas un no sēņošanas, ogošanas vai savvaļas ārstniecības augu un ziedu vākšanas ieņēmumiem nodoklis ienākuma izmaksas vietā nav jāietur.

Neatkarīgi no tā, vai fiziskā persona ir reģistrējusies Valsts ieņēmumu dienestā vai Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrā kā saimnieciskās darbības veicēja vai individuālais komersants, iedzīvotāju ienākuma nodokli ietur ienākuma izmaksas vietā no šādiem ieņēmumiem:

- autoratlīdzība (honorārs), arī atlīdzība par autora pārdotajiem lietišķās un dekoratīvās mākslas darbiem un tautas daiļamatniecības izstrādājumiem;
- autoratlīdzība (honorārs), kuru izmaksā autortiesību mantiniekiem;
- atlīdzība, kuru izmaksā sagādes un citas organizācijas par medījumu jēlādām, medījumiem un to gaļu, medību trofejām, zoobarību un citu savvaļā iegūto produkciju, izņemot atlīdzību, kas gūta no sēņošanas, ogošanas vai savvaļas ārstniecības augu un ziedu vākšanas vai nemedījamās sugas indivīda — parka vīngliemezis (*Helix pomatia*) — ieguves;
- apdrošināšanas atlīdzība, kas saskaņā ar dzīvības, veselības un negadījuma apdrošināšanas līgumu, kuru apdrošinātā interesēs noslēdzis darba devējs (vai cits apdrošinājuma ņēmējs – juridiskā persona), izmaksāta, pienākot apdrošināšanas līgumā paredzētajam līguma beigu termiņam vai laužot līgumu pirms termiņa;
- pensijas;
- pensijai pielīdzināms ienākums;
- metāllūžņu pārdošanas ienākumi;
- dāvinājumi naudā un citās lietās, izņemot dāvinājumu (ienākumu), kas gūts aizdevuma (kredīta) saistību samazināšanas vai dzēšanas rezultātā;
- slimības pabalsti;
- atmaksājamais pārmaksātais sociālais nodoklis (valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas);
- dividendes un dividendēm pielīdzināms ienākums un nosacītās dividendes;
- procentu ienākums;
- stipendijas (izņemot stipendijas, kas izmaksātas no budžeta, Ministru kabineta apstiprinātas biedrības vai nodibinājuma līdzekļiem vai no to starptautisko izglītības vai sadarbības programmu līdzekļiem, kurās līdzdalību ir apstiprinājis Ministru kabinets²);
- papildpensijas kapitāls, kas veidojies no darba devēja veiktajām iemaksām privātajos pensiju fondos atbilstoši licencētiem pensiju plāniem vai iemaksām privātā pensiju fonda pensiju plānā saskaņā ar Solidaritātes nodokļa likumu un izmaksāts pensiju plānu dalībniekiem;
- ienākums no privātajos pensiju fondos veikto iemaksu ieguldīšanas;
- iznomāta personāla ienākums vai tam pielīdzināts ienākums;

² Likuma “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 9.panta pirmās daļas 8.punkts

- ienākums no noslēgtajiem dzīvības apdrošināšanas līgumiem ar līdzekļu uzkrāšanu un ienākums no mūža pensijas apdrošināšanas līgumiem (ar uzkrāto fondētās pensijas kapitālu atbilstoši [Valsts fondēto pensiju likumam](#)), kas veidojas no apdrošinātāja piešķirtajām gratifikācijām;
- ienākumi no fiziskās personas īpašumā esoša augoša meža atsavināšanas izciršanai un tajā iegūto kokmateriālu atsavināšanas;
- ienākumam pielīdzināms aizdevums, ja aizdevuma līgums neatbilst likuma “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” [8.1.panta](#) trešajā daļā noteiktajiem kritērijiem vai ja, aizdevumu cedējot, piemēro likuma “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” [8.1.panta](#) piecpadsmito daļu;
- ar brīvprātīgā darba veikšanu saistīto personificēto izdevumu kompensācijas, kuras brīvprātīgā darba veicējam sedz brīvprātīgā darba organizētāji, izņemot kompensācijas, kuras saskaņā ar likuma “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” [9.panta](#) pirmās daļas 44.punktu nav apliekamas ar nodokli;
- izložu un azartspēļu laimesta daļa, kas pārsniedz 3000 euro, ja laimests, kas pārsniedz 3000 euro, izmaksāts vienā reizē vai summējot visā azartspēles un izlozes organizēšanas vietas apmeklējuma laikā.³

Ienākuma izmaksātājs no minētajiem ienākuma veidiem izmaksas brīdī ieturēto nodokli **iemaksā budžetā** ne vēlāk kā ienākuma izmaksas mēnesim sekojošā mēneša 5.datumā⁴.

Ienākuma izmaksātājs ne vēlāk kā līdz ienākuma izmaksas mēnesim sekojošā mēneša 15.datumam:

- **pēc ienākuma saņēmējam pieprasījuma saņemšanas izsniedz paziņojumu** par izmaksātajām summām;
- **nosūta paziņojumu Valsts ieņēmumu dienestam**⁵.

Paziņojuma veidlapa ir noteikta Ministru kabineta 2008.gada 25.augusta noteikumos Nr.677 “Noteikumi par iedzīvotāju ienākuma nodokļa paziņojumiem”.

Paziņojuma veidlapa pieejama Valsts ieņēmumu dienesta tīmekļa vietnē www.vid.gov.lv sadaļā “Nodokļi” — “Iedzīvotāju ienākuma nodoklis” – “Veidlapas un iesniegumi” - “Paziņojums par fiziskai personai izmaksātajām summām”.

Detalizēta informācija par paziņojumu aizpildīšanu un iesniegšanu ir pieejama Valsts ieņēmumu dienesta tīmekļa vietnē www.vid.gov.lv sadaļā “Nodokļi” “Iedzīvotāju ienākuma nodoklis” – “Informatīvie un metodiskie materiāli” “Pārskatu un deklarāciju aizpildīšana” – “Metodiskais materiāls “Paziņojumi par fiziskai personai izmaksātajām summām””.

Ja ienākuma izmaksātājs no personai izmaksājamā ienākuma ieturēto nodokli noteiktajā termiņā nav iemaksājis budžetā, tas budžetā iemaksā nesamaksātā nodokļa (pamatparāds) summu un nokavējuma naudu.

Par termiņā ieturēto, bet noteiktajā termiņā budžetā neiemaksāto nodokļa summu (pamatparāds) aprēķina nokavējuma naudu no laikā nesamaksātā pamatparāda 0,05 procentu apmērā par katru nokavēto nodokļa samaksas dienu⁶.

³ Likuma “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 17.panta desmitā daļa

⁴ Likuma “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 17.panta desmitā daļa

⁵ Likuma “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 17.panta vienpadsmitā daļa

Ja ienākuma izmaksātājs nav laikā ieturējis no personai izmaksājamā ienākuma nodokli, kā arī ieturēto nodokļa summu nav iemaksājis budžetā, nokavējuma naudu aprēķina par laika periodu, sākot ar nākamo dienu pēc dienas, kad nodoklis bija jāietur un jāiemaksā budžetā⁷.

Ja ienākuma izmaksātājs ir iesniedzis nekorektu paziņojumu par izmaksātajām summām un pēc Valsts ieņēmumu dienesta uzaicinājuma to neprecizē vai nesniedz pamatotu skaidrojumu, Valsts ieņēmumu dienests var uzsākt lietvedību administratīvā pārkāpuma lietā un atbilstoši Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 159.⁹ pantam “Nesadarbošanās ar nodokļu administrācijas amatpersonām” uzlikt naudas sodu līdz septiņsimt eiro, atņemot valdes loceklim tiesības ieņemt noteiktus amatus komercsabiedrībās vai bez tā.

Ja preventīvo pasākumu rezultātā un pēc iepriekš minēto sodu piemērošanas netiek panākta nodokļa nomaksa, veic atbilstošus nodokļu kontroles pasākumus – datu atbilstības pārbaudi vai nodokļu auditus, kuru rezultātā papildus aprēķina maksājumus budžetā.

Ja nodokļu maksātājs savlaicīgi neveic maksājumus valsts budžetā, Valsts ieņēmumu dienestam ir tiesības uzsākt nokavēto nodokļu maksājumu piedziņu bezstrīda kārtībā.

Jautājumu vai neskaidrību gadījumā Valsts ieņēmumu dienests aicina ikvienu personu zvanīt uz Valsts ieņēmumu dienesta konsultatīvo tālruni numuru 67120000, vērsties jebkurā Valsts ieņēmumu dienesta klientu apkalpošanas centrā vai uzdot jautājumu Valsts ieņēmumu dienesta tīmekļa vietnē <https://www.vid.gov.lv/> sadaļā “Kontakti / [Sazinies ar mums](#)”.

Informāciju sagatavoja:

Valsts ieņēmumu dienesta Nodokļu pārvalde

⁶ Likuma “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 31.pants

⁷ Likuma “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 31.²panta otrā daļa